

Demokratiskt eller problematiskt?

Nämndemännens representationsfunktion och demokratiska
legitimitet

Abstract

The following thesis examines the representational function of Swedish lay judges based on Hanna Pitkin's and Suzanne Dovi's representation theories and Robert Dahl's democracy theory. It also examines how well the intended purpose of the lay judges representation function in the court corresponds to how the representation is carried out in practice, and how this affects the democratic legitimacy of the lay judges. An idea analysis has been used to examine the lay judges representation function based on material collected from the Courts of Sweden, governmental committee reports, and media debates. The analysis shows that the lay judges' purposes are to be descriptive and symbolic representatives who, through democratic legitimacy, create trust in the court among the Swedish people. In practice, the lay judges are rather formal representatives who do not meet the criteria of a good descriptive representative, based on the theories that have been used. The lay judges stand for, rather than act on the behalf of, the Swedish people, making them symbolic representatives. The lay judges were found to have shortcomings in their representative capacity and democratic legitimacy.

Nyckelord: Nämndemän, lekmannadomare, representation, Hanna Pitkin, Suzanne Dovi, Robert Dahl, demokratisk legitimitet.

Antal ord: 10322

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Tidigare forskning	3
1.3 Syfte och frågeställningar	5
2. Teori	6
2.1 Representation	6
2.2 Olika typer av representation	7
2.2.1 Formell representation	7
2.2.2 Deskriptiv representation	8
2.2.3 Symbolisk representation	9
2.2.4 Representation som ett agerande	9
2.3 Demokratisk legitimitet	10
3. Metod	13
3.1 Material	13
3.2 Tillvägagångssätt	14
3.3 Avgränsningar	17
4. Analys	18
4.1 Nämndemännens tänkta syfte	18
4.2 Nämndemännen i praktiken	20
4.2.1 Fall	20
4.2.2 Vilka är nämndemännen?	23
4.2.3 Tillsättningen av nämndemän	25
4.2.4 Nämndemännens verkliga representation	26
4.3 Legitimera nämndemännen	28
5. Diskussion	30
6. Slutsats	32
7. Referenser	33
7.1 Källmaterial	33
7.2 Litteratur	34

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Lekmannadomare har funnits i Sveriges domstolar i ca 800 år, men deras tänkta huvudsyfte har förändrats i takt med att landet blivit mer demokratiskt. Idag kallas lekmannadomare för nämndemän och deras huvudsyfte är att representera det svenska folket i rätten, för att skapa ett förtroende från Sveriges medborgare (SOU, 2013:49; SOU, 2002:61, s. 51; RUS, Sveriges domstolar). Frågan är hur väl detta tänkta syfte matchar nämndemännens representation i praktiken. Hur väl speglar svenska nämndemän det svenska folket? Uppfyller de överhuvudtaget sitt tänkta syfte? Hur påverkar detta deras demokratiska legitimitet? Detta är frågor som jag funderar över när jag sätter mig in i hur nämndemannauppdraget är utformat och fungerar.

Sveriges statsskick är en form av representativ demokrati där svenska medborgare över 18 år får vara med och rösta fram politiska partier som ska representera det svenska folket i regering och riksdag. Den representativa demokratin kan ses som en norm för det svenska samhället och spiller därför lätt över på olika typer av medborgarorganisationer, intressegrupper och myndigheter, inte minst rättsväsendet. Sveriges domstolar har det viktiga uppdraget att ställa lagöverträdare och oskyldiga inför rätten och döma eller frikänna dessa i brottmål eller tvistemål som jämlikar. Jag tolkar nämndemannarollen som ett inslag av Sveriges representativa demokrati i rätten. I takt med att Sveriges befolkning växer, ställs den representativa demokratin inför större utmaningar, nämligen fler människors intressen att ta hänsyn till.

Innan uppsatsen fortsätter behöver jag förtydliga vad jag menar när jag skriver "nämndeman" och när jag skriver "lekmannadomare". En lekmannadomare är en person utan juridisk utbildning som dömer i rätten. Dessa finns inte bara i Sverige, men rollen är utformad på olika sätt i olika länder. I Sverige kallas lekmannadomare för nämndemän. I följande uppsats studerar jag just Sveriges lekmannadomare, alltså nämndemän.

Fortsättningsvis kommer lekmannadomare och nämndeman användas som synonymer eftersom jag har avgränsat mig till att studera lekmannadomare i Sverige (nämndemän). För en studie som också rör lekmannadomare i andra länder, hade detta kanske bidragit med förvirring, men i denna uppsats behandlas inte andra lekmän än svenska nämndemän.

Den senaste offentliga utredningen som gjordes av staten kring nämndemän är från 2013 och berör nämndemannauppdraget som det såg ut då (SOU, 2013:49). Utredningen beskriver hur antalet nämndemän minskar ju högre upp i domstolen målet kommer (SOU, 2013:49, s. 101). Under en huvudförhandling i tingsrätten sitter tre nämndemän med en juridiskt utbildad domare i juryn. I hovrätten minskar antalet nämndemän i juryn till två, med tre domare vid sin sida. I högsta domstolen finns inga nämndemän. Detta finner jag intressant då det kan tolkas som att nämndemännens representationsfunktion prioriteras bort då målet blir mer komplicerat och domarnas kunskap värderas högre.

År 1983 skedde en reform av nämndemannauppdraget som har påverkat hur rollen ser ut idag (SOU, 2013, s. 104). Bland annat togs den övre åldersgränsen på 70 år bort, vilket kan ha gjort att allt äldre personer tar sig an uppdraget, även med tanke på den ökade medellivslängden i Sverige. Utvärderingen av reformen rapporterade om en hög medelålder hos nämndemannakåren, högre än medelåldern på det svenska folket (SOU, 2013:49, s. 104).

Val av uppsatsämne bör enligt Jan Teorell och Torsten Svensson (2007) präglas av två frågor: Har ämnet inomvetenskaplig relevans? Samt: Har ämnet utomvetenskaplig relevans? (Teorell & Svensson, 2007, s. 18). Jag har ställt mig dessa frågor och kommit fram till att ämnet nämndemäns representationsfunktion har båda delarna. Ämnet har inomvetenskaplig relevans då nämndemannarollen, trots mycket kritik, inte har genomgått några större förändringar de senaste åren. Problemet är fortfarande aktuellt då nya skandaler kring nämndemännens beteende uppdagas och därför kan jag använda mig av nya fall som exempel i min studie. Många svenskar minns den uppmärksammade "Snippadomen" som skakade om nämndemännens trovärdighet, då de inte var säkra på vad begreppet "snippa" innebar (Wasell, 2023, Dagens Nyheter). Andras teorier och studier kan stärkas eller kritiseras av mitt perspektiv. Viggo Johnsson (2020), som också skrev sin C-uppsats på ämnet nämndemäns representation, beskrev nämndemännens representation under ett långt tidsspänn. Jag vill fortsätta på ämnet och undersöka nämndemännens representation kopplat till demokratisk legitimitet närmare. Ämnet har även utomvetenskaplig relevans då nämndemännen är finansierade av skattepengar, vilket gör nämndemannauppdraget till ett ekonomiskt utbyte, skattepengar mot representation. Nämndemännens representationsfunktion är också ett socialt och politiskt problem, då domslut får direkta eller indirekta sociala och politiska

konsekvenser, exempelvis för dömda lagöverträdare, anhöriga till dömda, brottsoffer och anhöriga till brottsoffer.

1.2 Tidigare forskning

Det har gjorts en del tidigare forskning på ämnet nämndemän. En student från Lunds universitet vid namn Viggo Johnsson skrev, som tidigare nämnt, en C-uppsats på ämnet (Johnsson, 2020). Nu, fem år senare, är ämnet fortfarande relevant, då ingen betydelsefull förändring har skett i rättsväsendet. Johnsson fokuserade på nämndemännens representationsfunktion ur ett historiskt perspektiv. Jag kommer istället fokusera på nämndemännens representationsfunktion ur ett nutida perspektiv och även analysera dem utifrån demokratisk legitimitet, inte bara representationsteori. En av de mest klassiska böckerna om nämndemän i svensk modern historia är Christian Diesens *Lekmän som domare* (1996) där Diesen lyfter både kritik och historia kring nämndemän genom att lyfta för- och motargument kring lekmannadomare och undersöka rollen i olika länder. Endast av titeln kan man tolka Diesens inställning till nämndemän som kritisk, då den antyder att lekmän kliver in i rollen som domare, trots att de saknar juridisk utbildning. Diesen menar att domare som juridiskt utbildade personer är något som blivit självklart under senare sekel, då kompetens har värderats högre och högre i rätten (Diesen, 1996, s. 14). Han poängterar också att skillnaden mellan lagfarna domare, det vill säga domare med juridisk utbildning, och lekmannadomare, domare utan juridisk utbildning, är väsentlig i studiet av nämndemannarollen (Diesen, 1996, s. 15). Denna skillnad i utbildning kommer att vara viktig för min problemställning, då nämndemännens brist på juridisk kompetens kan ses som en av grunderna för den kritik som riktats mot dem. Deras icke-kompetens är en av anledningarna till att nämndemännen sitter i rätten över huvud taget, som ett folkligt inslag. Diesen frågar sig om nämndemännens syfte är något annat än ett demokratiskt symbolvärde (Diesen, 1996, s. 16), vilket blir intressant att ha i bakhuvudet inför min studie. Därmed läser man in att många argument för nämndemän är demokratiska och argument mot är teknokratiska (Diesen, 1996, s. 20). Diesen menar också att lekmannadomare kan bli en brygga mellan den högtravande teknokratiska juridiken och en allmän juridisk förståelse (Diesen, 1996, s. 35),

vilket kan ha varit mycket relevant på den tiden då få hade tillgång till litteratur och utbildning, men även i dagens informationssamhälle, då källkritik är av stor vikt.

Några av huvudargumenten för lekmannadomare som Diesen lyfter är (Diesen, 1996, del 1, kap. 2) :

- Lekmannadomare har ett demokratiskt symbolvärde.
- Lekmannadomare är billigare i drift än juridiskt utbildade domare.
- Lekmannadomare ger uttryck för samhällsmoralen i rätten.

Några av huvudargumenten mot lekmannadomare som Diesen lyfter är:

- Lekmannadomare är inte juridiskt utbildade och därför olämpliga domare.
- Lekmannadomares juridiska inkompetens ökar risken för subjektivitet.
- Lekmannadomare blir en börda för juristdomaren som måste säkerställa att de förstår lagen och det aktuella fallet.

Diesen lyfter även lekmannadomares legitimitetsfunktion (Diesen, 1996, s. 26-27). Han menar att det svenska folket kan få större förtroende för rätten om de vet att de har representanter som deltar i domsluten. Lekmännens deltagande kan också visa på rättsväsendets förtroende för det svenska folket, vilket i sin tur kan bidra till ett ännu större förtroende från folket. Han understryker dock att denna legitimitet bara kan uppstå om folket faktiskt känner sig representerade av nämndemännen. Det spelar an på budskapet från avtalet Magna Charta, 1215 i England, att alla har rätt att dömas av sina likar, som Diesen lyfter och menar har påverkat det europeiska rättssystemet i stor utsträckning (Diesen, 1996, s. 28). Detta budskap om att nämndemännen ska vara folkets likar ligger också till stor grund för vad Sveriges domstolar utger nämndemän för att vara, just svenska folkets likar, våra representanter (RUS, Sveriges domstolar; SOU, 2013:49) och är även en viktig bakgrund för min studie om nämndemännens representationsfunktion.

En ytterligare bok som har berört ämnet lekmän är Marijke Malschs bok *Democracy in the Courts - Lay Participation in European Criminal Justice Systems* (2009), där hon studerar lekmäns medverkan i juridiska processer som en del av ett demokratiskt system. Hon poängterar i boken att demokrati är ett tvetydigt begrepp (Malsch, 2009, s. 20) och det kan tolkas som en anledning att problematisera påståendet att lekmän är ett demokratiskt inslag i rätten, men även att de inte skulle vara det. Malsch utvärderar lekmannadomare utifrån tre olika typer av demokrati: representativ demokrati, deliberativ demokrati och

deltagardemokrati (Malsch, 2009, s. 20-31). Hon menar att representanter för folket i rätten är nödvändiga för att nå en effektiv men samtidigt demokratisk beslutsprocess (Malsch, 2009, s. 20-21). Därefter problematiserar Malsch hur en liten grupp lekmän ska kunna representera en hel befolkning. Hon menar att det är viktigt att representanterna har så goda deskriptiva egenskaper som möjligt, vilket kan avgöras av kategorier som kön, ålder och etnicitet.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med följande uppsats är att undersöka vilken typ av representation nämndemännen är tänkta att föregå med i svenska domstolar, hur detta utspelar sig i praktiken samt hur det påverkar nämndemännens demokratiska legitimitet. Jag syftar till att undersöka ordet representation kopplat till demokratiteori och beskriva olika typer av representation utifrån teorier från tidigare forskning.

För att uppnå syftet med uppsatsen kommer jag besvara följande frågeställningar:

1. Vilken typ av representation är nämndemännen tänkta att bidra med i Sveriges domstolar?
2. Hur fungerar denna representation i praktiken och hur påverkar detta nämndemännens demokratiska legitimitet?

2. Teori

För att kunna analysera mitt material behöver jag ha ett teoretiskt ramverk att utgå ifrån. I följande uppsatsdel kommer jag därför presentera mina huvudsakliga teorier kring huvudbegreppen: representation och demokratisk legitimitet.

2.1 Representation

Det finns många författare som har skrivit om representation, men trots att den har många år på nacken, är Hanna Pitkins bok *The Concept of Representation* (1967) i mitt tycke den som har gjort störst avtryck i modern forskning. Många författare efter Pitkin har utgått ifrån hennes teorier kring representation. Exempelvis Monica Brito Vieira och David Runciman (2008), Quentin Skinner (2005) och Philip Pettit (2010). Pitkin beskriver representation på ett intressant sätt när hon menar att representation kräver både en närvaro och en frånvaro (Pitkin, 1967, s. 9). Detta menar jag är grunden för representation, en närvarande representant representerar den representerade eftersom denne är frånvarande. Varför detta sker kan bero på många olika faktorer, men det måste finnas ett slags band mellan den representerade och representanten och ett syfte med representationen. Vidare citerar Pitkin Hans Wolff där han menar att representation i form av att göra något/någon närvarande genom någon/något annat inte på egen hand kan räknas som representation, utan att tolkningar och upplevelser av representationen egentligen är det som gör representationen till just representation. Pitkin menar också att representationen behöver ske inför en publik, exempelvis en samling i en rättssal eller ett folk i en nation (Pitkin, 1967, s. 9), som kan vara de som tolkar eller upplever representationen, utöver den representerade och representanten.

Pitkin ställer sig två intressanta frågor: "... in what sense can something be considered as present although in fact it is not?" och "... who is doing the 'considering'?" (Pitkin, 1967, s. 9). Detta öppnar upp för många olika tolkningar om vad representation är och

mångtydigheten är förmodligen anledningen till att representation används för att beskriva vitt skilda processer i det moderna samhället, ett samhälle med invecklade politiska system och demokratier som säger sig vara representativa men är olika varandra.

Brito Vieira och Runciman delar upp representation i tre olika kategorier: (1) representation där representanten blir tillsagd vad den ska göra, (2) representation där representanten bestämmer vad den ska göra och (3) representation där representanter kopierar vad den ska göra (Brito Viera & Runciman, 2008, s. x, preface). Dessa tre kategorier kan liknas med några av Pitkins olika kategoriseringar av representation.

2.2 Olika typer av representation

Jag urskiljer fem olika definitioner av representation från Pitkins (1967) teorier, vilka jag tolkar som idealtyper av representation. Att definiera olika typer av representation är mycket effektivt för studiet av representation, då begreppet "representation" används för att beskriva processer som ser helt olika ut.

2.2.1 Formell representation

Pitkin inspireras av Hobbes när hon presenterar **formell representation**, ett paraplybegrepp som i sin tur kan delas upp i två underkategorier, **auktoriseringsteorin** och **ansvarsutkrävande perspektivet**. En formell representant är någon som har fått auktoritet att representera någon eller några, genom någon form av överenskommelse eller kontrakt. **Auktoriseringsteorin** tolkar jag som den renaste formen av formell representation, som endast bygger på en formell överenskommelse mellan representanten och den representerade (Pitkin, 1967, s. 38). Denna typ av representation kan ses som osäker, då personen som vid ett tillfälle har ingått i ett avtal (bildligt eller konkret) där personen fått rätt att representera någon, inte har några skyldigheter till den representerade efteråt. Vilket gör att representanten kan agera hur den vill, så länge den formella auktoriteten finns. Denna form av representation kan tänkas skapa missnöje från den/de representerade, ifall representanten inte lever upp till

dennes/deras förväntningar med representationen. Representanten slipper även ansvarsutkrävande då den/de representerade hålls ansvariga för utfallen (Pitkin, 1967, s. 39). En annan typ av formell representation är den Pitkin kallar för "accountability view" (Pitkin, 1967, s. 55). Jag översätter begreppet till svenska och kallar det **ansvarsutkrävande perspektivet**. Detta perspektiv beskriver representation som agerande där personen som representerar hålls ansvarig för sina handlingar av personen/personerna den representerar. Denna typ av representation kan också ses som en form av formell representation, där det finns en slags överenskommelse mellan representanten och den/de representerade utan krav på vad representanten ska göra eller vem denne ska vara. De två kategoriseringarna Pitkin gör av formell representation kan liknas med Brito Vieira och Runcimans andra kategori, representanten bestämmer själv vad den ska göra. Båda kategoriseringarna urskiljer en autonomi hos representanten, där den/de representerade överlåter ett stort ansvar till denne. Ansvarsutkrävande perspektivet skulle också kunna liknas med Brito Vieira och Runcimans tredje kategorisering, representanten kopierar vad den ska göra. Där kopieringen sker genom att representanten kopierar vad de/den representerade hade gjort och tar efter, för att kunna hållas ansvarig med ryggen fri.

2.2.2 Deskriptiv representation

Nästa form av representation som Pitkin presenterar är den **deskriptiva representationen**, som hon också menar är ett sätt att "stå för" någon annan (Pitkin, 1967, s. 60). Teorier kring denna typ av representation fokuserar på vem representanten är och också hur den bör vara (Pitkin, 1967, s. 60-61). Jag anser att en författare som på ett tydligt och modernt sätt beskriver en god deskriptiv representant är Suzanne Dovi som har skrivit artikeln "Preferable Descriptive Representatives: Will Just Any Woman, Black, or Latino Do?" (2002). Dovi utgår delvis från Pitkins teorier men tillför enligt mig ett värdefullt perspektiv när hon understryker vikten av att en god deskriptiv representant har djupa, ömsesidiga och meningsfulla band av förståelse till den/de representerade (Dovi, 2002, s. 738). Hon menar att det är särskilt viktigt att deskriptiva representanter relaterar till missgynnade undergruppers önskningar och behov. En missgynnad undergrupp är en minoritetsgrupp ur en större grupp vars intressen orättvist utesluts från det politiska beslutstagandet. Jag tolkar Dovis teori kring deskriptiv demokrati som en understrykning av meningsfullhet i representationen.

Representanter kan inte väljas slumpmässigt och endast vara en formell representant som ingår i ett avtal om att representera någon annan. Representanten måste förstå det djupare och mer betydelsefulla syftet med att representera, exempelvis att göra ohörda röster hörda. Att representera någon/några är ett viktigt uppdrag som kan göra skillnad i människors liv, därför behöver de representerade ha stark tillit till representanten. Tilliten kan tänkas göra det möjligt för de representerade att överlåta sina intressen i representantens händer. Denna tillit tolkar jag, utifrån Dovis teori, kan skapas och upprätthållas, genom att representanten har djupa och meningsfulla band av förståelse för de representerades intressen och önskemål. Tilliten kan i sin tur tänkas skapa legitimitet hos representanten. Dovis teori blir central för min analys då den utvecklar perspektivet på deskriptiv representation så att det möter de utmaningar som finns i det svenska samhället, exempelvis utanförskap och exkludering.

2.2.3 Symbolisk representation

Vidare presenterar Pitkin **symbolisk representation** där representanten “står för” den/de representerade precis som en flagga symboliserar en nation (Pitkin, 1967, s. 92). Den symboliska representationen kan tolkas som den enklaste formen av representation, där något som är frånvarande görs närvarande i form av en symbol som inte har särskilda krav förutom att den är en representant. Med andra ord, en mindre nyanserad version av den deskriptiva representanten där den deskriptiva representanten har anledningar till varför just den är representant, som att den delar liknande erfarenheter med den/de representerade. Medan den symboliska representanten inte behöver ha några särskilda band till den/de representerade, förutom att den är den/deras representant.

2.2.4 Representation som ett agerande

Det finns som ovannämnt representanter som står för de representerade, men Pitkin menar också att det finns representanter som **agerar för de representerade** vilket utgör en substantiell representation (Pitkin, 1967, s. 112). Denna idealtyp av representation fokuserar på representationen som en aktivitet som ständigt pågår under representationen. Vad gör

representanten? Vilka beslut och val gör den? Hur hade den representerade gjort och tar representanten efter? Enligt denna idealtyp tolkar jag dessa frågor som kärnan i vad som utgör representation. Pitkin framför ett intressant perspektiv när hon menar att aktiviteten representation, kan ske utan en formell eller ansvarsutkrävande representation (Pitkin, 1967, s. 114-115), vilket motsätter de tidigare nämnda teorierna kring formell auktoritet, auktoritets- och ansvarsutkrävande representation. Det blir tydligt att förväntningarna, från de representerade, på aktiviteten representation är att de representerades önskningar och behov ska mötas. Detta kan tänkas genomföras på bästa sätt genom att representanten agerar för den/de representerade och dess intressen. Pitkin skriver om **anknutna intressen** och **oanknutna intressen** som skulle kunna liknas med intressen som påverkar en individ direkt (anknutna intressen) eller indirekt (oanknutna intressen). Pitkin lyfter Edmund Burkes teorier kring oanknutna intressen och menar att han såg representanter som personer vars agerande bör gynna objektiva fenomen, som frihet eller jämlikhet (Pitkin, 1967, s. 168). Man kan alltså skilja på att representera jämlikhet i stort eller en viss grups jämlikhetsstatus. En person som företräder muslimska kvinnors jämlikhet, representerar anknutna intressen, eftersom muslimska kvinnor påverkas direkt av hur jämlik ställning de har i samhället. Pitkin menar att i detta fall är det viktigt att företrädaren har kontinuerlig dialog med de representerade eftersom personen ofta vet bäst själv vilka intressen den har (Pitkin, 1967, s. 162). Att representera personer med intressen kan liknas med liberalism, skriver Pitkin (Pitkin, 1967, s. 190). Liberalismen har främjat en individualistisk identitetspolitik där personers eller grupper egna intressen värdesätts, istället för "endast" värden som frihet eller jämlikhet, då detta redan existerade i stor mån. En person som "bara" representerar frihet eller jämlikhet har inte samma behov av dialog med de representerade, då den helt enkelt inte representerar någon utan något, en idé eller ett koncept.

2.3 Demokratisk legitimitet

Om nämndemän ska vara ett demokratiskt inslag i rätten och jag ska undersöka hur väl de uppfyller sitt tänkta syfte, behöver jag först undersöka vad som är demokratiskt. Robert Dahl är en klassisk demokratiteoretiker och har fem kriterier för demokrati i sin bok *On Democracy* (1998): "*Effective participation*", "*Voting equality*", "*Enlightened*

understanding”, “*Control of the agenda*” och “*Inclusion of adults*” (Dahl, 1998, s. 37-38). Dessa kriterier, menar han, krävs för att något ska vara demokratiskt. Kriterierna är grundläggande för att kunna studera olika typer av demokratiska system, inte minst nämndemannasystemet som ett inslag av representativ demokrati i rätten. Det första kriteriet “*Effective participation*” handlar om att alla parter i en association ska ha lika rätt att uttrycka sina åsikter innan ett beslut tas (Dahl, 1998, s. 37). Det andra kriteriet “*Voting equality*” menar att alla röster i en demokrati ska väga lika tungt, ingen som är berättigad att rösta får undanhållas från att kunna rösta. “*Enlightened understanding*” är det tredje kriteriet och syftar till upplysta val. De som röstar i en demokrati behöver kunna förstå vad det är de röstar om. Fjärde kriteriet i Dahls demokratikriterier är “*Control of the agenda*” och innebär att alla som har rätt att rösta måste få kunna delta i beslutsfattandet kring vad som ska röstas om. Detta kriteriet är mindre relevant för just studiet av nämndemän, då de inte har någon direkt påverkan på vilka fall som kommer upp i rätten. Det femte och sista kriteriet är “*Inclusion of adults*” och innebär att alla röstberättigade ska röras av de fyra första kategorierna. Dahl menar att alla kategorierna behöver fungera felfritt för att medborgarna i en demokrati ska kunna vara demokratiska jämlikar (Dahl, 1998, s. 38).

Dahl skriver i sin bok *Democracy and Its Critics* (1989) om vilka människor, i ett demokratiskt samhälle, som bör vara röstberättigade. Debatten kring vilka som ska utgöra “folket” i ett folkstyre innefattar många perspektiv, men det klassiska citatet från Dahls bok, menar jag utgör en god grund att utgå ifrån i min analys kring demokratisk legitimitet: “*Every adult subject to a government and its laws must be presumed to be qualified as, and has an unqualified right to be, a member of the demos*” (Dahl, 1989, s. 127). För att applicera citatet på min studie tolkar jag att alla svenska medborgare som måste lyda under svensk lag, det vill säga alla över 15 år, också bör vara representerade i rätten, om det svenska folket ska dömas av sina likar. Vidare i boken skriver Dahl att regimer förmodligen använder, och kommer fortsätta att använda, folkstyre som ett sätt att försöka legitimeras sig själva, trots att styrningen är långt ifrån demokratisk, utifrån Dahls demokratikriterier (Dahl, 1989, s. 315).

David Beetham skriver i sin bok *The Legitimation of Power* (2013) att maktutövning är legitimt när det behövs och utövas under samtycke enligt specifika regler (Beetham, 2013, s. 3). Domstolen kan definitivt ses som ett maktutövande organ, som har den formella makten att frihetsberöva människor. Enligt Beethams teori måste det finnas ett samtycke till maktutövandet, något som i rättsväsendet kan liknas med ett slags medborgarkontrakt. Så länge vi människor följer lagen skyddar rättsväsendet oss från de som inte gör det. Beetham utgår ifrån Webers teorier kring legitimitet men kritiserar det något och utvecklar det

ytterligare när han vidare presenterar tre kriterier som maktutövningen måste uppfylla för att vara legitim (Beetham, 2013, s. 15-18). Det första är att makten måste utövas inom ramen av tidigare tillsatta regler, i detta fall Sveriges lagar. Det andra är att makten måste stämma överens med samhällets normer och värderingar, exempelvis demokrati. Det tredje är samtycke, i detta fall att Sveriges medborgare ska acceptera att domstolen får döma. Alla kriterierna är viktiga och relevanta för min analys av nämndemännens demokratiska legitimitet.

3. Metod

3.1 Material

För att kunna undersöka vilket nämndemännens tänkta syfte är, behöver jag studera material som beskriver hur deras roll är utformad. Jag har valt att undersöka redan existerande källor i form av texter, vilket blir en slags textanalys. Eftersom Sverige är en demokratisk stat med offentliga handlingar, finns det flera rapporter kring svenska nämndemän att tillgå. Sveriges domstolar själva har beskrivit syftet med nämndemän som opolitiska representanter för folket (RUS, Sveriges domstolar) och denna beskrivning kommer jag att utgå ifrån är allmängiltig och relevant. Detta eftersom det är av betydelse att undersöka vad myndigheten som nämndemännen själva tillhör påstår om dem, för att sedan kunna lyfta kritik riktad mot dessa påståenden. De statliga handlingar jag kommer att använda mig av är "Roll, uppgift och skyldigheter" (RUS, Sveriges domstolar), "Statistik nämndemän per 240201" (ST, Sveriges domstolar), "För dig som vill bli nämndeman" (FDN, Sveriges domstolar). Det är även viktigt att lyfta externa granskningar kring nämndemännen för att inte bli beroende av en ensidig och intern beskrivning av nämndemän. Därför kommer jag även att studera rapporter från Statens offentliga utredningar, särskilt den senaste, då den är mest relevant för mitt syfte, att studera nämndemannauppdraget som det ser ut idag. Den senaste utredningen gjordes 2013 och är titulerad "Nämndemannauppdraget - breddad rekrytering och kvalificerad medverkan" (SOU, 2013:49). Denna utredning tar upp mycket av problemen som uppmärksammas kring nämndemannarollen samt tillsättningen av nämndemän. Den är gjord i syfte att förbättra nämndemannauppdraget. En tidigare utredning som också är användbar är "Framtidens nämndemän" (SOU, 2002:61). För att lyfta kritik kring nämndemannarollen kommer jag delvis rikta mig mot tidigare forskning i ämnet och den litteratur som är mest relevant för mitt problemområde anser jag är Diesens *Lekmän som domare* (1996). Diesen redogör tydligt och nyanserat för lekmannasystemet både i Sverige och i andra länder och lyfter utvecklade för- och motargument.

Jag kommer även lyfta kritik i form av artiklar i tidningar som har debatterat ämnet och uppmärksammat fall kring nämndemäns agerande. Fallen som valts ut är relevanta för min studie då de skedde nära i tiden och har uppmärksammats i media och därav fått stor spridning bland svenska folket. Jag lyfter tre fall där nämndemännens tillvägagångssätt kritiserats. Fallen visar hur nämndemännen kan bete sig i praktiken och vilka reaktioner det väcker hos allmänheten. De tre fallen som berörs är: Den afghanske mannen Hanif Jafari dömdes 2024 till utvisning då samtliga tre nämndemän röstade emot juristdomaren, alla tre tillhörde Sverigedemokraterna (Fredén, 2024, SVT Nyheter). En miljöaktivist blockerade en trafikerad väg i Stockholm förra året, men friades i rätten då två av nämndemännen (tillhörande Socialdemokraterna och Vänsterpartiet) röstade emot juristdomaren och den tredje nämndemannen (tillhörande Liberalerna) då de menade att klimatet kräver särskilda åtgärder (Alestig, 2024, Dagens Nyheter). Båda fallen berör nämndemän som agerat utifrån sina politiska ideologier istället för att vara opolitiska. Det tredje fallet som berörs är det mest uppmärksammade och kallas för “Snippadomen” eller “Snippafallet” (Snippadomen, Domstolsverket).

Samtliga fall har valts ut för att de är uppmärksammade och kritiserade i media och därför har påverkat det svenska folkets förtroende för nämndemän och därmed nämndemännens legitimitet. Fallen har även en strategisk betydelse för min analys, då de illustrerar mitt problemområde på ett bra sätt.

3.2 Tillvägagångssätt

Jag kommer undersöka mitt problemområde genom att göra en kvalitativ studie där jag använder mig av en kritisk idéanalys för att besvara mina frågeställningar. Som Ludvig Beckman skriver i sin bok *Grundbok i idéanalys* (2005) kan idéanalysen användas för att beskriva, förklara och kritisera politiska idéer, i mitt fall representation och demokratisk legitimitet. Jag kommer delvis att beskriva olika teorier av representation och hur de kan tolkas för att kunna appliceras på mitt problemområde, nämndemännens representationsfunktion. Den beskrivande metoden ska inte underskattas, då den kan ligga till grunden för vidare tolkning, förklaring och kritisering av begrepp och problemområden (Beckman, 2005, s. 48-49). För att kunna undersöka hur väl nämndemännen uppfyller sitt

tänkta syfte, behöver jag först kunna beskriva vad det tänkta syftet är, utifrån relevanta teorier. När jag utkristalliserat det tänkta representationssyftet och hur väl det stämmer överens med nämndemännens funktion i praktiken, kan jag analysera syftet utifrån teorierna och sedan belysa kritik riktad mot nämndemän, med en större förståelse för deras representation.

Idéanalysen är relevant för att undersöka mitt problemområde då jag vill fokusera på vilka idéer kring representation och legitimitet som finns i material och teori samt hur hållbara dessa idéer är i praktiken hos nämndemännen i Sverige. Beckman skriver att idékritik är en rimlig metod för att testa hållbarheten hos politiska budskap (Beckman, 2005, s. 55). Jag vill testa hur hållbart det formulerade syftet med nämndemän är i praktiken och hur legitima denna hållbarhet (eller ickehållbarhet) gör nämndemännen utifrån mina valda teorier. Min utgångspunkt kommer att vara kritisk då jag i grund och botten ser ett problem med nämndemännens representation av folket och deras demokratiska legitimitet. Ett naturligt sätt att ha en kritisk vinkel på studien utan att föra en normativ analys, blir att lyfta litteratur och debatter som är kritiska till nämndemän. Jag kommer inte sticka under stolen med att min studie, till viss del, kommer att färgas av mina egna intresseområden och urvalsmetoder.

För att kunna undersöka hållbarheten i nämndemännens representation och legitimitet, behöver jag operationalisera dessa två begrepp. Begreppsanalys är enligt Beckman en självklar förutsättning för att kunna genomföra en idéanalys (Beckman, 2005, s. 31). Genom att operationalisera gör jag begreppen mätbara genom att definiera vad exakt jag menar när jag skriver *representation* och *demokratisk legitimitet*. Teorell och Svensson skriver i boken *Att fråga och att svara* (2007) om olika sätt att göra teoretiska definitioner. De skriver att en författare kan göra en nominell definition eller en utpekande/uppräknande definition (Teorell och Svensson, 2007, s. 38-39). Eftersom jag kommer jobba med olika idealtyper av representation definieras representation nominellt, genom att beskriva kännetecknen för begreppet som används och på så sätt sätta det i en språklig kontext.

Jag utgår ifrån mitt teorikapitel när jag definierar hur de olika begreppen kan identifieras i empirin. Representation sker när något görs närvarande trots att det är frånvarande. Denna definition är väldigt allmängiltig vilket gör att representation kan ha många olika skepnader. Därför kommer jag även operationalisera de olika kategorierna av representation som Pitkin presenterar, med stöd av Dovis teori om deskriptiv representation.

Formell representation urskiljer jag på två sätt: när representanten har en auktoritet att representera någon annan kan vi definiera representationen utifrån **auktoriseringsteorin**.

Denna form av representation känns tydligt igen genom att det finns en formell överenskommelse mellan den representerade och representanten. Exempelvis en advokat som representerar en tilltalad. Den andra formen av formell representation är **ansvarsutkrävande perspektivet** som tydligt känns igen genom att representanten representerar de som sedan kan kräva att representanten står som ansvarig för sina handlingar. Exempel på detta kan vara ett parti eller en partiledare som representerar sina väljare. Väljarna ingår i en formell överenskommelse med sitt parti när de röstar för att dem som sina representanter. Efter detta måste partiet hålla vad de lovat, annars kan väljarna kräva att partiet ansvarar för konsekvenserna av sitt handlande.

Den **deskriptiva representationen** kan vara svårare att känna igen, då den bygger på djupa band av förståelse mellan representanten och den/de representerade, vilket är något som är svårt att mäta eller se med blotta ögat. För att ändå kunna anta att deskriptiv representation sker kan vi tänka oss att människor som har liknande livserfarenheter också har liknande intressen och önskningar och därför har tillit till varandra. Representanten måste kunna se till missgynnade undergruppers bästa, för att kompensera för det förtryck som beslutsfattare har utsatt dem för. Deskriptiv representation känner jag alltså igen när representanten och den/de representerade har ömsesidiga förståelse och tillit för varandra och delar erfarenheter av förtryck.

Symbolisk representation känns igen genom att representanten står för den/de representerade utan några vidare krav på representationen förutom att det är representation. Exempelvis en mentor som representerar sina mentorselever i en skola.

En representant som representerar **anknutna intressen**, identifierar jag som en företrädare för en person eller en grupp vars förhållanden påverkas direkt av representantens handlande. När meningsfull representation för anknutna intressen sker, har företrädaren en pågående dialog med de representerade. Representanter som representerar **oanknutna intressen** påverkar inte de representerade direkt, utan indirekt och behöver därför inte ha en pågående dialog med de representerade.

Med detta sagt utesluter jag inte att dessa kategoriseringar av representation kan ske samtidigt i praktiken. En representant skulle kunna vara både auktoritär och deskriptiv under samma representationsakt. Detta för att kategoriseringarna är idealtyper som underlättar min studie, inte mallar för hur representation sker i verkligheten.

Legitimitet känns igen när allmänheten accepterar maktutövandet som sker, enligt Beethams (2013) teori om makt och legitimitet. I min analys syftar specifikt på **demokratisk legitimitet**, utifrån Dahls demokratiteori.

3.3 Avgränsningar

Lekmän sitter med i domarjuryn inte bara i Sverige, utan i flera andra länder också. Marijke Malsch (2009) jämför i sin bok olika länders lekmannasystem vilket är en intressant ingång, då nationer har mycket att lära av varandras lik- och olikheter. Jag kommer dock göra den empiriska avgränsningen att endast studera lekmän i Sverige, inom ramen för denna uppsats. En ytterligare avgränsning blir tidsramen jag studerar, då nutiden är mitt fokus. Nämndemannarollen i Sverige historiskt sett är absolut relevant, men för att belysa problemområdet med precision, kommer jag studera nämndemannasystem som det ser ut idag.

4. Analys

I följande del kommer jag, med hjälp av ovannämnda teorier, göra en kritisk idéanalys av de dokument och texter som beskriver nämndemannauppdraget och nämndemännen samt tre fall som illustrerar nämndemännens problematik i praktiken.

4.1 Nämndemännens tänkta syfte

På Sveriges domstolars webbplats beskrivs nämndemännen som representanter för det svenska folket (RUS, Sveriges domstolar). Myndigheten menar att nämndemännen ska bidra med sunt förnuft, olika erfarenheter och ge en allmän insyn i rättens arbete. Nämndemän beskrivs även som objektiva och opolitiska, trots att de nomineras av politiska partier. Detta är den offentliga definitionen av en nämndeman som rättsväsendet själva presenterar, vilket innebär att denna beskrivning väger tungt i hur allmänheten förväntar sig att nämndemännen ska vara. Sveriges domstolar beskriver syftet med nämndemän som ett sätt att skapa förtroende till rättsväsendet från svenska folket (RUS, Sveriges domstolar). Förtroendet är inte baserat på något annat än att nämndemännen är en del av det svenska folket. Utifrån Dovis teori om deskriptiva representanter behöver representanten ha djupa och meningsfulla band av förståelse för den/de den företräder. Dessa band kan byggas genom delade erfarenheter, som i sin tur skapat liknande intressen och behov hos representanten och den representerade. Exempelvis kan en ung homosexuell person känna förtroende för en annan ung homosexuell person, då de förmodligen delar många erfarenheter kring hur det är att vara ung och homosexuell i samhället.

I utredningen "Nämndemannauppdraget - breddad rekrytering och kvalificerad medverkan" (SOU, 2013:49, s. 115) lyfts några argument för nämndemäns medverkan i domstolen. Utredningen menar att nämndemännen, precis som Sveriges domstolar hävdar,

skapar förtroende för rättsväsendet genom att försäkra att svenska folkets värderingar och intressen tas hänsyn till under rättegångar. Utredningen menar också att domstolens legitimitet stärks genom att nämndemännen bidrar till ett "kollektivt ansvar" för domstolens verksamhet (SOU, 2013:49, s. 116). Alltså att folket inte ska ha anledningar att invända mot domslut eftersom folket har varit med och dömt, med nämndemännen som representanter. Utredningen trycker på att nämndemännen bidrar med erfarenheter inom olika områden, vilket ska ge ett breddat perspektiv vid förhandlingar kring domslut (SOU, 2013:49, s. 117). Det bredare perspektivet ska förhindra att domstolen blir elitistisk och dömer därefter.

Nämndemännen ska också ge en folklig insyn i rättsväsendets arbete (SOU, 2013:49, s. 115-116; SOU, 2002:61, s. 51), vilket kan ifrågasättas då det inte ingår i nämndemännens uppdrag att på något sätt upplysa allmänheten om hur rättsprocessen går till. Nämndemännen saknar dessutom förståelse för juridik och den svenska lagen, vilket gör det svårt för dem att ge allmänheten en rättvis bild av hur domstolens arbete fungerar.

Med detta sagt tolkar jag att nämndemännens tänkta syfte är att vara deskriptiva representanter. Kärnan i den deskriptiva representationen är enligt Dovi och Pitkin, en djup förståelse mellan företrädaren och de representerade, byggd på att de och deras erfarenheter liknar varandra. Som svensk medborgare ska man kunna lita på att nämndemännen har en förståelse för det svenska folkets intressen och erfarenheter och därmed känna en trygghet inför att rättsväsendet är demokratiskt. Nämndemännen beskrivs i materialet som en form av rättvisekämpar, eldsjälarna som står upp för folkets rätt att dömas likvärdigt, samt för demokratin. Kärnan i beskrivningen av nämndemännens syfte är sammanfattningsvis att de sägs vara representanter för det svenska folket som skapar förtroende mellan folket och rättsväsendet. Detta syfte är ett tydligt tecken på deskriptiv representation, då folket ska känna tillit till nämndemännen och därmed ha förtroende för att de kämpar för vår sak i rätten.

Nämndemännens syfte kan även tolkas som symboliska representanter. En grupp människor som "står för" det svenska folket. De behöver inte ha någon särskild anknytning till utsatta grupper eller underrepresenterade människor, utan behöver endast vara svenska medborgare över 18 år, utan tidigare juridisk erfarenhet (SOU, 2002:61, s. 41). Samtidigt ska de skapa förtroende för rättsväsendet hos både privilegierade och utsatta grupper i samhället, något som kräver deskriptiva egenskaper, enligt Dovis teori. Jag tolkar nämndemännens tänkta syfte som deskriptiva och symboliska representanter för det svenska folket. I detta skede kan de två typerna av representation tänkas motsätta varandra om de sker parallellt.

Syftet med nämndemännen tycks vara gott, en demokratisk domstol med förtroende från folket. Hur väl detta faktiskt stämmer överens med nämndemännens agerande i praktiken och hur nämndemannasystemet är uppbyggt undersöks vidare i följande avsnitt.

4.2 Nämndemännen i praktiken

4.2.1 Fall

Det finns uppmärksammade fall där nämndemännens representation och legitimitet har kritiserats. Ett av dem, är fallet som bland annat SVT rapporterat om, då den afghanske mannen Hanif Jafari dömdes till utvisning trots att domaren röstade för uppehållstillstånd (Fredén, 2024, SVT Nyheter). Detta för att alla tre nämndemännen röstade för utvisning. Samtliga nämndemän visade sig tillhöra Sverigedemokraterna och en av dem uttalade sig senare på sociala medier om att han tycker det är bra att hans åsikter får representeras i rätten. Detta uttalande gjorde att nämndemannen ansågs jävig, alltså bristande i sin roll, och domslutet omprövades därför. Det blir dock tydligt att även om man bortsett från nämndemannens uttalande, hade domslutet varit problematiskt utifrån ett representativt perspektiv. Nämndemannen agerade politiskt vilket inte representerade svenska folkets åsikter.

I ytterligare ett fall friades en klimataktivist efter att ha blockerat en väg under en klimataktion (Alestig, 2024, Dagens Nyheter). Två nämndemän tillhörande Vänsterpartiet och Socialdemokraterna röstade för frigivning medan juristdomaren och den tredje nämndemannen, tillhörande liberalerna, röstade för att mannen skulle fällas.

I båda fallen blir det tydligt att nämndemännen har röstat efter sin partitillhörighet och politiska ideologi, vilket strider mot nämndemännens opolitiska roll. Opartiskheten minskar nämndemännens trovärdighet och därmed även deras demokratiska legitimitet. Syftet att vara representanter för det svenska folket uppfylls inte när nämndemännen agerar politiskt, då en politisk åsikt omöjligt kan representera ett helt folk. Det går att utveckla detta resonemang och påstå att det är omöjligt att representera ett helt folk, vilket jag vill mena är sant. Detta väcker tanken om att nämndemännen kanske inte är annat än representanter för sina egna

åsikter och erfarenheter. När Sverigedemokraten menar att hans åsikter ska representeras i domstolen, glömmer han bort att trots Sverigedemokraternas höga mandat i riksdagen, röstade majoriteten av svenska folket inte på dem. Alltså blir tre nämndemän tillhörande Sverigedemokraterna i samma rättsfall, inte representativt. Att denna situation ändå uppstår, gör det möjligt att ifrågasätta både nämndemännens och nämndemannasystemets legitimitet.

När Diesen tar upp det gamla budskapet “att dömas av sina likar” (Diesen, 1996, s. 28), menar jag att han sätter fingret på en av grundstenarna till varför nämndemän finns i vårt svenska rättssystem. Folket ska känna förtroende för domstolen för att folket är en del av domstolen, men när Hanif Jafari döms till utvisning av tre Sverigedemokrater, döms han knappast av sina likar. Det finns troligtvis inga djupa band av förståelse och tillit mellan honom och nämndemännen, som Dovi menade var det viktigaste kriteriet i en deskriptiv representation (Dovi, 2002, s. 738).

I båda fallen gick majoriteten av nämndemännen emot juristdomarens beslut, vilket kan tänkas vara problematiskt om domslutet ska kunna hänvisa till lagen och juristdomaren företräder svensk lag. Att gå emot juristdomaren kan dock tänkas vara nämndemännens uppdrag, om de ska försäkra att domslutet speglar allmänhetens värderingar (SOU, 2013:49, s. 115). Det är dock mycket svårt att säga vad exakt allmänhetens värderingar är, eftersom allmänheten består av flera individer som har olika värderingar. Albert Weale uttrycker sig, enligt mig, klokt när han i sin bok *The Will of The People: A Modern Myth* (2018) hävdar att folkviljan inte finns. Weale debatterar kring populismen i Storbritannien, men jag menar att hans teorier kring folkviljan även går att applicera på studiet av representativ demokrati. Det är svårt att representera ett folk som är präglad av mångfald och polarisering. Alla svenska medborgare kan inte vara representerade i rätten, eftersom alla svenska medborgare är komplexa och unika individer. Om nämndemännen ändå ska försöka vara goda deskriptiva representanter, behöver nämndemannakåren just präglas av förståelse för de som har det svårt i samhället, enligt Dovis teori om deskriptiva representanter. Då lyfts intressen som förtryckts historiskt och i nutid, vilket skapar jämlikhet.

Snippadomen är troligtvis det mest omtalade av fallen, där en liten flicka blev våldtagen av en man, som friades, på grund av oklarhet kring innebörden av begreppet “snippa” (Wasell, 2023, Dagens Nyheter). Fallet skakade rättsväsendet (Snippadomen, Domstolsverket) och svenska folket demonstrerade med budskap som “jag vet vad en snippa är”, något som nämndemännen inte verkade ha kunskap om. Ett så stort kunskapsglapp mellan folket och nämndemännen, visade sig få förödande konsekvenser, i form av att mannen (som senare dömdes för våldtäkt mot barn i Högsta domstolen) till en början friades.

Fallet visar att nämndemännens förståelse av vad ett kvinnligt könsorgan är, var obefintlig, vilket visar på bristande deskriptiv representation. Nämndemännens kunskap eller "sunda förnuft" speglade inte svenska folkets kunskap och sunna förnuft. Utifrån Dovis teori om en god deskriptiv representant blir fallet extra intressant då det involverar en liten flicka. Ett barn, och i synnerhet en flicka, kan ses som en särskilt utsatt person, gentemot en vuxen man i ett patriarkalt samhälle. Det är enligt mig inte kontroversiellt att påstå att en liten flicka, i detta fallet, tillhör en utsatt grupp människor, vars intressen bör tas hänsyn till, då de ofta förbises (exempelvis har barn inte rösträtt). Nämndemännen saknade djupa och meningsfulla band av förståelse för den lilla flickan, men även för svenska folkets förståelse av begreppet snippa, och brast därmed i deras roll som goda deskriptiva representanter. På Domstolsverkets hemsida beskrivs och diskuteras fallet. Ordförande i Nämndemännens riksförbund, Stefan Blomquist, menar att han ser ett politiskt vinklat beteende hos nämndemännen och att detta inte är första eller sista gången det sker (Snippadomen, Domstolsverket). Ett uttalande som ger en dyster prognos för nämndemannauppdraget och visar att även personer inom organisationen ser brister hos nämndemännen, vilket minskar deras legitimitet. Även politiker har riktat kritik mot nämndemännen. 2017 presenterades en motion av moderaternas Maria Abrahamsson, där hon ifrågasätter nämndemännens demokratiska legitimitet och kompetens (Abrahamsson, 2017, Motion till riksdagen).

I utredningen kring nämndemannauppdraget 2013 togs dock en undersökning av Karnov Nyheter¹ som pekade på att målen som avgjordes av nämndemän (det vill säga att nämndemännen röstade emot juristdomaren), och därmed skickades vidare till kammarrätterna eller hovrätterna, mellan 2011 och 2012 bara utgjorde 1,13% av alla 6 358 fall som överklagats (SOU, 2013:49, s. 118). Statistiken visar att nämndemännen inte har särskilt stor påverkan på domsluten och oftast röstar enligt juristdomaren. Om detta stärker eller försvagar nämndemännens legitimitet är oklart. Å ena sidan är det bra att nämndemännen inte påverkar särskilt många fall genom att vara politiska eller bortse från juridiken. Å andra sidan verkar det som att domsluten hade blivit detsamma utan nämndemän i rätten, vilket tyder på en odemokratisk domstol, om nämndemännen är ett demokratiskt inslag i rätten. Dessutom har det visat sig att nämndemännen, trots låg påverkan på domsluten, ändå agerar politiskt och inte enligt teorin om deskriptiva representanter.

Fallen illustrerar enskilda nämndemäns beteende i praktiken och självklart kan inte alla nämndemän stå till svars för sina kollegors agerande. Dock visar fallen att

¹ Karnov Nyheter är en tjänst som specifikt rapporterar om juridiska händelser och fall.

nämndemannasystemet gör detta beteende möjligt, genom att inte säkerställa opolitiska kandidater till nämndemannauppdraget. Statistikprofessorn Tom Britton menar i en artikel att slumpen avgör vilka partier nämndemännen som deltar i samma rättegång tillhör och att det förmodligen ofta inträffar situationer där alla nämndemännen i en rättegång tillhör samma parti (Fredén & Bergenmar, 2024, SVT Nyheter). Om slumpen avgör hur väl nämndemännen i en rättegång speglar Sveriges befolkning, finns det goda skäl att problematisera nämndemannasystemet och nämndemännens demokratiska legitimitet.

4.2.2 Vilka är nämndemännen?

För att kunna undersöka om nämndemännen är goda deskriptiva representanter för det svenska folket behöver jag få en bättre bild av vilka nämndemännen är. Enligt en rapport från 2024 gjord av Sveriges domstolar är medelåldern på den svenska nämndemannakåren, vid tillfället för undersökningen bestående av 8340 personer, 60,57 år, vilket är betydligt högre än åldern på den svenska befolkningen (ST, Sveriges domstolar; SCB, BPS). Hela 49% av nämndemännen är över 65 år gamla och endast 16% anges vara mellan 18-44 år gamla (ST, Sveriges domstolar). Av de 16% som är mellan 18-44 år framgår det inte hur många som är ungdomar, det vill säga under 25 år. Den höga medelåldern, menar jag, beror på att nämndemannauppdraget har en låg ersättning, i relation till hur mycket tid det tar. Pensionärer passar därför, praktiskt sett, utmärkt för rollen som nämndeman, då de inte förlorar inkomst eller arbetstid när de tar sig an uppdraget. Att medelåldern på nämndemännen är så hög, påverkar dock deras deskriptiva representationsförmåga. En person över 60 år har andra behov, önskningar och värderingar än en person under 25. I ungdomen ställs man inför andra utmaningar än när man är pensionär. I Sverige är man straffmyndig från och med 15 års ålder. Det innebär att personer som är mellan 15-17 år kan straffas i rätten, men inte vara med och påverka rättegångar, då man måste vara över 18 år för att bli nämndeman (FDN, Sveriges domstolar). Detta glapp kan tänkas skapa missnöje hos personer mellan 15-17 år, då de inte inkluderas i "folket" som ska representeras i rätten, trots att de måste lyda under svensk lag. Detta strider mot Dahls beskrivning av vilka som bör utgöra "demos" i en demokrati, nämligen alla som lyder under lagen (Dahl, 1989, s. 127). Missnöjet som uppstår, samt ålderskillnaden mellan nämndemannakåren och Sveriges befolkning, minskar nämndemännens demokratiska legitimitet.

Ytterligare en faktor som påverkar nämndemannakåren, är att nämndemännen är personer som blivit nominerade av ett politiskt parti (FDN, Sveriges domstolar). Partiet kan nominera sina egna medlemmar till nämndemannavalet. Äldre personer, aktiva inom ett parti, kan tänkas ha ett försprång, då de haft tid att utbilda sig, samt bygga en karriär, som ger dem politisk insikt och skapar förtroende från sina partikollegor, vilket kan ge dem en fördel i nomineringen till nämndemannauppdraget. Utöver det, kan faktumet att nämndemännen ofta är politiskt aktiva personer också påverka deras deskriptiva representationsfunktion. Trots att alla svenska medborgare över 18 år har rösträtt, är det inte alla som är politiskt aktiva. Att vara politiskt aktiv i ett parti är tidskrävande, i samband med möten och partistämmor. Denna tid har troligtvis inte exempelvis en ensamstående mamma från arbetarklassen. Hennes önskningar och intressen har dock också rätt att representeras i rätten, om man ska utgå ifrån Dahls teori om vilka som bör ingå i "folket" i ett folkstyre. Därför kan det vara lämpligt att göra nämndemannauppdraget mer tillgängligt för personer som inte har intresse eller förutsättningar att engagera sig politiskt och därmed få en eventuell fördel i nämndemannavalet.

När det kommer till kön bestod nämndemannakåren år 2024 till 52% kvinnor och 48% män (ST, Sveriges domstolar), vilket kan tolkas som ganska jämlikt. Det är något som kan ha en positiv effekt på deras deskriptiva representationsfunktion, då kvinnor kan tänkas ha band av förståelse för andra kvinnor och män till andra män. Samma kön är dock inte en garanti för att man har lika erfarenheter, som Dovi poängterar i sin teori om deskriptiva representanter (Dovi, 2002, s. 730-731; se även s. 736-737). Hon menar att privilegierade personer inom en viss grupp kan sätta missgynnade personer från samma grupp i skymundan. Om en vit heterosexuell kvinna representerar en svart homosexuell kvinna blir det missvisande att mena att den svarta kvinnan är representerad av den vita kvinnan, då deras erfarenheter av förtryck förmodligen är väldigt olika.

Att nämndemannakåren är en snäv grupp av människor går emot Dahls demokratikriterium "inclusion of adults". Alla svenska medborgare över 18 år deltar inte i nämndemannakåren, trots att alla människor i Sverige över 15 år lyder under svensk lag. Detta är exkluderande och visar på brister i demokratin inom nämndemannakåren. Den indirekta exkluderingen inom nämndemannakåren gör dessutom att nämndemännens representationsfunktion blir mindre demokratiskt legitim.

4.2.3 Tillsättningen av nämndemän

Nämndemän blir tillsatta genom ett nämndemannaval, som hålls vart fjärde år (FDN, Sveriges domstolar). Personer som kontaktar ett politiskt parti eller är medlemmar i partiet, kan bli nominerade av partimedlemmarna och därmed få ställa upp i valet. Nämndemännen blir nominerade av politiska partier till ett opolitiskt uppdrag, vilket är paradoxalt. Om nämndemännen ska vara ett demokratiskt inslag i rätten borde alla röstberättigade och som lyder under svensk lag i Sverige få vara med och besluta om vilka som ska bli nämndemän, enligt Dahls demokratiteorier. Att endast politiska partier nominerar fram kandidater för nämndemannavalet kan exkludera lämpliga deskriptiva representanter som inte vill associeras med ett särskilt politiskt parti, men ändå vill representera svenska folket i rätten. Därför kan nämndemannauppdraget, trots sin beskrivning som ett opolitiskt uppdrag, ändå ses som delvis politiskt, då kandidaterna måste kunna kopplas till det parti som nominerat dem. Kritik mot tillsättningen av nämndemän har lyfts i mediedebatten. I artikeln "Akut behov av ny sorts nämndemän - men partierna håller emot" (Hedberg, 2023, Dagens Nyheter) kan vi, som titeln avslöjar, läsa om hur partierna inte ofta släpper in utomstående opolitiska kandidater till posten, trots att regeringen har flaggat för detta länge. Eftersom det finns en konkurrens mellan politiska partier, är det inte troligt att ett parti kommer nominera fler opolitiska kandidater om inte de andra partierna också gör det. Annars förlorar partiet personer med samma ideologisk övertygelse i domstolen.

Utifrån detta menar jag att representationen hos nämndemannakåren missgynnas, redan vid tillsättningen av nämndemän. Detta för att främst politiska kandidater nomineras, men även för att tillsättningen är för snäv och uppdraget verkar främst passa personer med mycket fritid och stabil ekonomi, något många unga personer, marginaliserade grupper eller arbetarklassen saknar. En breddad rekrytering kräver att uppdraget lockar och inkluderar andra än bara pensionärer.

Dovi menar att det är givet att ha deskriptiva representanter på representativa positioner i samhället (Dovi, 2002, s. 729). Hon menar att det bör finnas kriterier för hur man utser lämpliga deskriptiva representanter och att deskriptiva representanter bör väljas ut baserat på deras ömsesidiga relationer till missgynnade undergrupper (Dovi, 2002, s. 730).

Dovi tar upp Anne Phillips (1998) argument kring varför deskriptiv representation är viktigt och betydelsefullt i samhället (Dovi, 2002, s. 730). Hon tar upp Phillips argument om att deskriptiva representanter kan vara förebilder för personer i missgynnade undergrupper. Att känna igen sig i en person som har en maktposition kan skapa en känsla av hopp. Om

personer från utsatta grupper kunde relatera till personer i nämndemannakåren, kanske tilliten och relationerna mellan denna grupp och nämndemännen hade blivit starkare. Dessutom visar det att inte bara privilegierade personer kan bli nämndemän, utan att nämndemannauppdraget är till för alla svenska medborgare över 18 år. Om fler personer från utsatta grupper får förutsättningarna att söka till nämndemannauppdraget, kan klyftan mellan domstolen och folket minska. Särskilt klyftan mellan den privilegierade äldre generationen och personer från utsatta grupper.

Nämndemannavalet kan, med detta sagt, tolkas som politiskt, då det är politiska partier som nominerar kandidater och sedan röstar kommunfullmäktige och regionfullmäktige på de kandidater som bör utses till nämndemän. Om tillsättningen av nämndemän är politisk är det troligt att nämndemännen också är politiska, vilket strider mot det tänkta syftet med uppdraget, som ska vara opolitiskt.

Tillsättningen kan ses som en formell process som utser formella representanter i utifrån auktoriseringsteorin. Nämndemännen får auktoritet att representera det svenska folket genom nämndemannavalet och kan därefter agera som de själva vill, inom ramen för sitt uppdrag. De behöver inte ha några pågående dialoger med folket eller gruppen som de representerar, trots att de representerar deras anknutna intressen.

4.2.4 Nämndemännens verkliga representation

Det är tydligt att nämndemännen är representanter, som bokstavligt talat gör folket närvarande i svenska domstolar. Med det sagt gör nämndemännen inte missgynnade undergruppers intressen närvarande i rätten enligt Dovis teori kring deskriptiva representanter. Nämndemännen i praktiken är utifrån Pitkins och Dovis teorier kring representation inte deskriptiva representanter som deras tänkte syfte är. De är snarare formella representanter utifrån auktoriseringsteorin samt symboliska representanter som "står för" det svenska folket. När personer får uppdraget som nämndeman går det in i en överenskommelse där deras roll är att representera folket. Grunden till deras givna position som företrädare är visat intresse och lämplighet som myndig ålder, svenskt medborgarskap och inget tidigare yrke inom rättsväsendet (FDN, Sveriges domstolar). Efter att de har blivit valda till nämndemän finns det ingen regel som tvingar nämndemännen att agera utifrån vad det svenska folket vill, som Brito Vieira och Runciman beskrev representation där

representanten har full autonomi. På grund av detta "står" nämndemännen för folket, snarare än att "agera för". De blir således symboliska representanter, som inte behöver ha några djupa band av förståelse till folket, utifrån Dovis teori om deskriptiva representanter. Detta är problematiskt eftersom nämndemännen beskrivs som representanter för folket, men det finns ingen regel som säkerställer att nämndemännen agerar utifrån vad folket vill. Även om det fanns det, behöver rättsväsendet säkerställa att nämndemännen faktiskt speglar folket, vilket kräver en mer inkluderande tillsättning av nämndemän. Eftersom det är politiska partier som har nominerat kandidater till nämndemannavalet, blir det felaktigt att påstå att nämndemännen är demokratiska representanter.

Bandet som enligt Pitkin måste finnas mellan en representant och den/de representerade är i nämndemännens fall endast byggt på att de båda är svenska medborgare, vilket enligt Dovis teori kring deskriptiva representanter inte är tillräckligt starkt för att det ska finnas tillit mellan parterna.

Nämndemännens symboliska representationsfunktion fungerar, men kraven för en symbolisk representant, enligt Pitkins teori om representation, är väldigt låga. Nämndemännen står för det svenska folket, men detta försäkrar inte att nämndemännen agerar för det svenska folket. I slutändan är nämndemännens agerande det som sätter spår i rättsväsendet, i samhället och hos enskilda individer. Att agera för någon annan visar att man är beredd att sätta en annan människas intressen före sina egna, vilket visar på solidaritet, en egenskap som främjar mänsklig gemenskap. En representant som påstår sig stå för det svenska folket, inger mindre förtroende än en representant som faktiskt agerar för det svenska folket.

Nämndemännen kan delvis tolkas som representanter för oanknutna intressen, då de representerar idéer som rättvishet och demokrati. Denna typ av representation kräver ingen dialog med de representerade, eftersom det som representeras inte är en individ eller grupp. Dock menar jag att nämndemännen ofta representerar anknutna intressen, då de representerar människor, som i allra högsta grad påverkas av rättsväsendets arbete. Fallet med utvisningen av Hanif Jafari, visar tydligt hur nämndemännen kan representera invandrare utan uppehållstillstånd, en mycket utsatt grupp som är beroende av domslutet, uppehållstillstånd eller utvisning. Som Pitkin beskriver representationen för anknutna intressen, bör representanten lyssna kontinuerligt på de representerade. I detta fallet skulle nämndemännen isåfall haft en dialog med personer som har samma bakgrund och intressen som Jafari, eller själva haft liknande bakgrund som honom.

När det kommer till ansvarsutkrävande perspektivet, tolkar jag svenska folket och media som de främsta aktörerna för att kräva nämndemännen på ansvar. När nämndemännens beteende väckt reaktioner, är det allmänheten och pressen som lyft händelserna och därmed krävt nämndemännen att ta ansvar för sina handlingar, vilket visas i fallen som tas upp. Därför kan man delvis tolka nämndemännens representation utifrån det ansvarsutkrävande perspektivet. Nämndemännen kan hållas ansvariga för sina handlingar av folket och media, men detta ingår inte i de formella kraven för uppdraget.

4.3 Legitimera nämndemännen

Det framgår tydligt ur de utredningar som berörts att nämndemän är ett sätt för Sveriges domstolar att legitimera sig själva gentemot folket. Rättsväsendet kan, med hjälp av nämndemännen, vifta med demokratins flagga och på så sätt komma undan ansvarsutkrävande när enskilda nämndemän agerar odemokratiskt. Trots detta verkar den representativa demokratin inom rättsväsendet inte fungera som den är tänkt utifrån de fall som lyfts. Nämndemännen kan agera som de själva vill, inom ramarna för sitt uppdrag, utan att ta hänsyn till människorna de är menade att representera. Som tidigare nämnt uppfyller nämndemännen inte Dahls demokratikriterium "*Inclusion of adults*", men jag menar även att nämndemännen inte uppfyller kriteriet "*Enlightened understanding*". Nämndemännen ska inte ha juridisk utbildning, vilket ger skäl att ifrågasätta deras medverkan i en juridisk process. Deras juridiska okunskap är dock en del av uppdraget som motståndare till elitismen, vilket kan rättfärdiga deras oerfarenhet inom juridiken. Jag tolkar dock kriteriet djupare än så och menar att nämndemännen även behöver ha förståelse för människorna de representerar och konsekvenserna deras agerande kan ha för individer och grupper. Här kommer Dovis teori kring deskriptiva representanter med ömsesidiga och djupa band av förståelse mellan företrädaren och de representerade in. Om nämndemännen har liknande erfarenheter med missgynnade undergrupper, finns det en större chans att dessa inkluderas i rätten, än om nämndemännen inte har det. Att vara "upplyst" behöver inte betyda att man har juridisk kunskap, det kan också innebära en förståelse för människor som har det svårt, människor som inte har möjlighet att agera för sig själva, utan behöver någon som agerar för dem. Det

kan även innebära att veta vilka verktyg som behövs för att kunna representera de som inte kan representera sig själva.

Nämndemännen uppfyller inte sitt tänkta syfte, att vara deskriptiva representanter, i särskilt stor utsträckning och kan därför anses vara icke demokratiskt legitima. Något som uppmärksammats av författare som Diesen och i mediedebatter. Allmänheten har alltså inte accepterat nämndemännens agerande och det blir därför svårt för dem att skapa förtroende gentemot folket. Om juristdomarens legitimitet bottnar i en juridisk utbildning och nämndemännens legitimitet bottnar i demokrati, kan nämndemännens demokratiska legitimitet tolkas som bristande. Nämndemännen och nämndemannasystemet uppfyller inte alla Dahls demokratikriterier eller Dovens teori kring deskriptiv representation. Om nämndemannasystemet misslyckas med att i stor utsträckning fostra nämndemän som representerar det svenska folket, vilket är huvudsyftet med nämndemännen, är de inte demokratiskt legitima i någon stor utsträckning.

5. Diskussion

Något som blev en tankeställare när jag formulerade min andra frågeställning var huruvida jag skulle undersöka legitimiteten hos nämndemännen eller nämndemannasystemet. Efter att ha slutfört min analys, kan jag konstatera att trots att min frågeställning berör nämndemännen, går det hand i hand med nämndemannasystemet. Nämndemännen kritiserades i analysen utifrån sina egna beteenden, som de själva måste hållas ansvariga för. I fallet kring Hanif Jafaris utvisning, är det nämndemännen tillhörande Sverigedemokraterna som tar sig friheten att agera politiskt, trots att uppdraget är opolitiskt. Det blev tydligt när en av dem uttalade sig kring fallet på sociala medier. Dock vill jag påstå att nämndemannasystemet möjliggör ett sådant beteende. Eftersom partierna nominerar kandidater till nämndemannavalet finns det en stor chans att de väljer personer som är goda företrädare för just sina egna partier, då politiska partier har en politisk agenda med sitt arbete. Detta gör det möjligt för exempelvis övertygade Sverigedemokrater att entra nämndemannarollen. Detta i sig behöver inte vara ett problem utifrån ett representationsperspektiv, då Sverigedemokraterna (i detta fall) är ett av de största partierna i Sverige. Problemet blir dels att de agerar politiskt i ett uppdrag som förväntas vara opolitiskt, men framförallt att samtliga tre nämndemän i målet tillhörde samma parti. Nämndemannasystemet skulle kunna säkerställa att nämndemännen som deltar i arbetet med ett fall inte tillhör samma parti, utan balanserar upp varandra politiskt på ett bättre sätt. På denna punkten har Sveriges domstolar inte utvecklat nämndemannasystemet utifrån att nämndemännen ska spegla folket på ett rättvist sätt. I en demokratisk rättegång där svenska folket sägs vara representerat, borde inte nämndemännen kunna tillhöra samma parti, då det inte speglar den svenska politiken, som består av flera partier. Med detta sagt menar jag att nämndemannasystemet inte kan ansvara för nämndemännens enskilda beteende, men nämndemannasystemet kan påverka nämndemännens beteende utifrån hur det är utformat. Nämndemännens enskilda beteende påverkar nämndemannasystemets legitimitet negativt,

vilket gör det relevant för nämndemannasystemet att förändras, för att förhindra att situationer som ovannämnda fall uppstår.

Nämndemannasystemet är, utifrån materialet jag har studerat, i grunden ett koncept som ska främja demokrati och säkerställa att rättsväsendets arbete går rättvist till. En folklig insyn i den annars elitistiska rätten kan vara nödvändig för att människor inte ska förlora förtroendet för domstolen helt. Detta är förutsatt att nämndemännens inslag av representativ demokrati i rätten fungerar på ett bra sätt, så att folket faktiskt känner sig representerade.

Faktumet att antalet nämndemän minskar ju högre upp i domstolen ett mål kommer, påverkar också nämndemännens legitimitet. I högsta domstolen, dit de mest komplicerade fallen kommer, finns inga nämndemän med i juryn. Detta sänder ut signalen att nämndemännens representationsfunktion inte är viktig när domstolens arbete försvåras. Folkets förtroende för nämndemännen kan minska när rättsväsendet inte anser att de är lämpliga att döma i svårare fall. Detta bidrar till att nämndemannasystemet kan tolkas som ett sken av demokrati i rätten, ett sätt för domstolen att legitimera sig, inte ett sätt att döma rättvist och demokratiskt. Å ena sidan kan det verka falskt att påstå sig ha ett demokratiskt rättssystem, när nämndemännen, som ska bidra med representativ demokrati, inte deltar i alla delar av rättssystemet. Å andra sidan, kan det vara förståeligt att svåra fall bör hanteras av juridiskt utbildade domare. I detta fall kan det dock vara fel att påstå att rättsväsendet är demokratiskt, då det i verkligheten bara är delvis demokratiskt. Även om Christian Diesens bok skrevs på 90-talet, är mycket av kritiken han riktar mot nämndemännen och nämndemannasystemet fortfarande relevant. Påståendet att nämndemännen endast bidrar med en symbolisk representation och ett sken av demokrati menar jag innehåller en stor del sanning.

Om nämndemännens tänkta syfte är att skapa förtroende mellan rättsväsendet och folket, behövs enligt Dovis teori goda deskriptiva representanter. Personer som ställs inför rätta är också människor och förtjänar att bli behandlade rättvist. I en tid av stor politisk polarisering är det extra viktigt att ha medlidande och förståelse för sina medmänniskor. Personer med svagt politiskt inflytande, exempelvis 15-17 åringar, invandrare eller människor från historiskt missgynnade grupper bör också representeras i en demokratisk domstol.

6. Slutsats

Svaret på min första frågeställning blir, efter analysen, att nämndemännen är tänkta att vara deskriptiva och symboliska representanter som både står för och agerar för det svenska folket. Svaret på den andra frågeställningen visar dock att nämndemännens verkliga representationsfunktion inte är tillräckligt deskriptiv, utifrån de teorier kring deskriptiva representanter som använts. Deras symboliska representationsfunktion samexisterar med deras formella representationsfunktion, enligt auktoriseringsteorin. Nämndemännen står för, snarare än agerar, för det svenska folket. Det blir tydligt att det finns brister både hos nämndemännen och i nämndemannasystemet, som går hand i hand. Bristerna gäller deras representationsförmåga och opartiskhet, vilket påverkar nämndemännens, och indirekt även nämndemannasystemets, demokratiska legitimitet, utifrån de demokratiteorier som används. Nämndemännens verkliga representationsfunktion behöver i framtiden stämma överens med idén kring deskriptiv representation för att säkerställa en demokratisk domstol.

7. Referenser

7.1 Källmaterial

Abrahamsson, Maria, 2017/18. “Ompröva nämndemannasystemet”. Motion till riksdagen, 2017/18:1756. [Länk](#) Hämtat 2025-05-23.

Alestig, Peter, 2024. “Klimatforskare frias i domstol - hänvisar till nöd”. *Dagens Nyheter*. Publicerad: 2024-10-29. [Länk](#) Hämtat 2025-05-22.

FDN = “För dig som vill bli nämndeman”, u.å. Uppdaterad 2024-04-04. *Sveriges domstolar*. [Länk](#) Hämtat 2025-05-22.

Fredén, Jonas, 2024. “Hanif dömdes till utvisning - alla nämndemännen tillhörde SD”. *SVT Nyheter*. Publicerad: 2024-06-21, [Länk](#) Hämtat 2025-05-22.

Fredén, Jonas & Bergenmar, Josephine, 2024. “Jurister kritiserar politiskt tillsatta nämndemän: ‘Skadar förtroendet för rättssystemet’”. *SVT Nyheter*. Publicerad 2024-07-21, [Länk](#) Hämtat 2025-05-22

Hedberg, Kristina, 2023. “Akut behov av ny sorts nämndemän - men partierna håller emot”. *Dagens Nyheter*. Publicerad: 2023-12-28. [Länk](#) Hämtat 2025-05-22.

RUS = “Roll, uppgift och skyldigheter”, u.å. Uppdaterad 2023-06-26. *Sveriges domstolar*. [Länk](#) Hämtat 2025-05-22.

SCB, BPS = Befolkningspyramid för Sverige, 2025. *SCB, Sveriges officiella statistik*. Skapad 2025-02-21. [Länk](#) Hämtat 2025-05-22.

Snippadomen, Domstolsverket, u.å. Uppdaterad 20-04-2023 [Länk](#) Hämtat 22-05-2025.

SOU 2013:49. *Nämndemannauppdraget - breddad rekrytering och kvalificerad medverkan*.
[Länk](#)

SOU 2002:61. *Framtidens nämndemän*. [Länk](#)

ST = "Statistik nämndemän per 240201". 2024-02-01. *Sveriges domstolar*. [Länk](#) Hämtat 2025-05-22.

Wasell, Clara, 2023. "Hovrättens svar: Vi vet vad en snippa är". *Dagens Nyheter*. Publicerad: 2023-04-12, [Länk](#) Hämtat 2025-05-22.

7.2 Litteratur

Beckman, Ludvig, 2005. *Grundbok i idéanalys - Det kritiska studiet av politiska texter och idéer*. Stockholm: Santérus Förlag.

Beetham, David, 2013. *The Legitimation of Power*. 2 uppl. Hampshire & New York: Palgrave Macmillan.

Brito Vieira, Mónica & Runciman, David, 2008. *Representation*. Cambridge: Polity Press.

Dahl, Robert A., 1998. *On Democracy*. New Haven & London: Yale University Press.

Dahl, Robert A., 1989. *Democracy and Its Critics*. New Haven & London: Yale University Press.

Diesen, Christian, 1996. *Lekmän som domare*. Stockholm: Juristförlaget, Norstedts Juridik AB.

- Dovi, Suzanne, 2002. "Preferable Descriptive Representatives: Will Just Any Woman, Black, or Latino Do?", *American Political Science Review* vol. 96 nr 4, s. 729-743.
- Johnsson, Viggo, 2020. "Av folket för folket? Nämndemän som representanter 1832-2013", Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet.
- Malsch, Marijke, 2009. *Democracy in the Courts - Lay Participation in European Criminal Justice Systems*. Farnham: Ashgate.
- Pettit, Philip, 2010. "Varieties of public representation" i Shapiro; Stokes; Wood & Kirshner (red.) *Political representation*, Cambridge: Cambridge University Press, s. 61-89.
- Pitkin, Hanna, 1967. *The Concept of Representation*. Berkeley: University of California Press.
- Skinner, Quentin, 2005. "Hobbes on representation", *European Journal of Philosophy*, vol. 13 nr. 2, s.155-184.
- Teorell, Jan & Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara*. Malmö: Liber.
- Weale, Albert, 2018. *The Will of the People - A Modern Myth*. Cambridge & Medford: Polity Press.